

1. obnovené zemské zřízení vydané r. 1627 někdy císařem Ferdinandem II. podstatou zrušeno jest konstitučním patentem prohlášeným ve Vídni dne 15. března t. r. od J. V. našeho nejmilostivějšího císaře a krále Ferdinanda V., a že tudy také přestalo býti státním základním zákonem pro Čechy;

2. že následovně také všeliká stavovská zřízení, privileje a zvláštní práva na onom zřízení zemském založená, od nynějška pokládati jest za přestalá;

3. že na místo dosavadních zřízení stavovských zavedena býti musí době přiměřená ústava zemská, založená na skutečné reprezentaci národa;

4. že my daleci jsouce toho, abychom chtěli překážeti zbudování takovéto reprezentace národní na širokém základě, naopak ji, pokud na nás jest, co nejochotněji chceme podporovati;

5. že právě proto žádná frakce národa, ať jest jakákolí, nikterak o sobě, než jen všecken národ na sněmu svobodně volenými zástupci representovaný, jest povolán učiniti platný návrh na ústavu (konstituci) době přiměřenou a o něm se raditi; a

6. že tudy především vláda má býti požádána, aby vydala co možná nejdříve prozatímní zákon volební, založený na reprezentaci národa době přiměřené.

Zveme všechny dosavadní své spolustavy, aby k tomuto našemu veřejnému prohlášení podpisy svými přistoupili.

V Praze, dne 2. dubna 1848.

6. O poměru Čech i Rakouska k říši Německé.

Psaní do Frankfurtu dne 11. dubna 1848 (k rukoum presidenta Soirona pro výbor 50 osob.).

(*Nár. Noviny* č. 10 a 12; *Schopf*, II, 76 sl; *Radhost*, III, 10–17; *Gedenkbücher*, 149–155; *Černý*, *Boj za právo* 112, sl.)

Hnutí pro jednotu a svobodu Německa, snažení, aby na místě stávajícího mezinárodního Bundu byla státoprávně znovuzřízena Německá říše (jako spolkový stát), způsobily, že německý Bundestag koncem března 1848 usnesl se naříditi všude volby národních zástupců, aby mezi vládami a lidem ujednala se nová německá ústava. Vedlé toho však shromáždění notáblů ve Frankfurtu, t. zv. Vorparlament, na začátku dubna samo usneslo se, že sejíti se

má »ústavodárné národní shromáždění«, volené bez censu; nařídilo stálý »výbor padesáti«, aby pečoval o provedení a byl zatím radou shromáždění spolkovému: vlády nestavěly se proti němu. Také Palacký byl pozván do tohoto výboru. Právě byl připravoval článek proti heslu z Vídně šířenému: »inniger Anschluss an Deutschland«, poněvadž v něm spatřoval podřizování Rakouska pod Německo; proto uznal za dobré odmítnouti pozvání úplným pamětným spisem z 11. dubna 1848.

Palacký v této proslulé odpovědi do Frankfurta vytýká nejprve historický poměr koruny České k Německu, její svrchovanost, a spolu vlastní samobytnost českého národa. Potom vůbec vykládá politickou ideu říše Rakouské, jakožto ochranného sdružení menších rovnoprávných národností, a nutnost takového zvláštního svazku v zájmu samé lidskosti a vzdělanosti, jakož i v zájmu Evropy, tak aby tato říše stále trvala jako zvláštní svrchovaná naproti Velkoněmecku i Velkorusku (universální monarchii ruské, které se zvláště Němci strachovali). Konečně vyslovuje mínění o způsobu nového zřízení Německa samého. Odmítá tudíž národní připojení Rakouska i Čech k němu jakožto samovraždu, připouští pouze trvalý spolek obou stejnořadných, samostatných říší. Ve psaní do Frankfurta leží vůbec zárodek pozdějšího politického programu Palackého (on sám to připomíná v Idei státu rakouského 1865); neboť zde sice vytkl historickou svrchovanost koruny české, ale jináče vycházel hlavně od přirozeného rovného práva všech národních kmenů v Rakousku, zvláště rakouských Slovanů, a již tehda mysli na jich asociaci a federaci.

Odpověď Palackého, jakkoli nepodávala veskrze věcí nových, způsobila sensaci doma i za hranicemi a stala se událostí. Z úhrnného vyššího hlediska, jako pravý státní spis, celé veřejnosti osvětila poměry a potřeby doby; tím že pevně vytýčila moderní poslání Rakouska, jeho vlastní *raison d'être*, přispěla platně k upevnění jeho i k zachování jeho celistvosti naproti hnutí velkoněmeckému i maďarskému, jež obě tehdy hotovila se o mocnářství to se podělit. Psaní Palackého podalo Vídeňské vládě příčinu k jistému ohražení vlastní státní suverenity naproti příštím dekretům Frankfurtského parlamentu (ve Víd. nov. z 21. dubna); vedlé toho výrok Palackého o humanitní nevyhnutelnosti rakouského státu podal prý také bánu Jelačičovi heslo na prapory v boji proti Maďarům. Spisem Palackého bylo povznešeno národní vědomí slovanské; také bylo proti běžným výtkám separatismu, panslavismu, rusismu chráněno austroslavismem a vlastenectvím v pravdě rakouským, právě na rozdíl od hnutí maďarského a velkoněmeckého. Němci byli tím ovšem pobouřeni a namnoze vzali Palackého v nenávisť. (Srov. i doslov k Radhostu, III, 278, 289; ideu státu Rak., tamže 180.) Viz také číslo 11.

P. P.

Dopis dne 6. dubna l. t., kterýmžto ste mi, vysoce vážení pánové! prokázali čest, že ste mne pozvali do Frankfurta, abych se oučastnil jednání Vašich, hlavně směřujících k tomu, aby co nejrychleji svolán byl německý parlament, — nyní právě mne poštou došel. S radostným překvapením shledal sem v tom plné a platné

svědectví důvěry, kterou nejznamenitější mužové říše Německé ve smýšlení mé pokládají nepřestávají: neboť povolávají mne ke sněmu »německých vlastencův«, propouštějí mne sami z obviňování, rovněž tak nespravedlivého, jakož opět i opět na mne uvalovaného, že bych se kdy ukázal býti nepřitelem Německého národu. S upřímným citem vděčnosti v tom uznáváje vznešenou vlídnost i spravedlivost výtečného shromáždění tohoto, vidím se proto tím více býti povinen, odpověditi jemu s otevřenou důvěrou, přímo i bez ukrývání.

Na pozvání Vaše, pánové! nemohu ani sám osobou svou přijíti, ani na místě svém odeslati jiného »bezpečného vlastence.« Dovolte, abych Vám nyní co možné krátce přednesl své toho důvody.

Účel Vašeho shromáždění jest, na místo dosavadního svazku knížat postaviti svazek Německého národu, národ Německý uvésti ve skutečnou jednotu, utužiti cit německé národnosti a tímto způsobem rozmnožiti moc a sílu říše Německé. Jakkoli ctím toto snažení i pocit, na kterémžto se zakládá, a právě proto, že je ctím, nemohu nikterak účastniti se v něm. Já nejsem Němec, aspoň se jím býti necítím, — a za pouhého potakače, nemajícího ani mínění ani vůle, nechtěli ste mne zajisté k sobě povolati; pročez musil bych ve Frankfurtě buď city své zapírati a se přetvařovati, anebo, kdyžby k tomu přišlo, hlasitě odporovati. K prvnímu jsem příliš upřímný a prostomluvný, ke druhému pak nejsem dosti drzý a bezohledný; nemohu totiž sobě toho připustiti k srdci, abych protivnými zvuky rušil souhlas a svornost, kterouž pokládám za utěšenou i žádoucí netoliko ve svém vlastním domě, ale i u souseda.

Jsem Čech rodu slovanského, i se vším tím nemnohým, co mám i co mohu, oddal sem se zcela i na vždy ve službu svému národu. Tento národ malý sice jest, ale od jakživa zvláštní a sám o sobě stávající; panovníci jeho účastnili se od věkův ve svazku knížat německých, národ ale sebe sám nikdy k národu Německému nepočítal, aniž také od jiných po všecka století kdy k němu byl počítán. Celé spojení země České nejprvé se svatou říší Německou, a potom s Německým spolkem, bylo od jakživa pouhé regale, o kterém český národ, čeští stavové, sotva kdy chtěli věděti, aniž toho sobě všímali. Věc tuto skutečnou vědí všickni němečtí znalci dějin tak dobře jako já; a chtěl-li by kdo ještě o tom pochybovati, nabízím se, že ji přivedu svým časem k úplné a zřejmé jistotě. I kdyby se zouplna za pravdu přijalo, že koruna Česká kdy byla s říší Německou ve svazku lenním (čemuž ale publicisté čeští odjakživa odpírali), nemůže žádnému skutečnému znalci dějin přijíti

na mysl, aby, co se dotýče záležitostí vnitřních, pochyboval o někdejší suverenitě a svézákonnosti vlády a země České. Celému světu jest povědomé, že císařové Němečtí, co se této jich hodnosti dotýče, od jakživa s národem Českým ani dosti málo činiti neměli, že jim v Čechách ani nad Čechy nepříslušela moc ani zákonodárná, ani soudní, ani exekutivní; že nikdy neměli práva, vybíratí ze země vojsko neb jaké regalie, že země Česká spolu se svými korunními zeměmi nepočítala se k žádnému z někdejších desíti krajův německých, že příslušenství k říšskému soudu komornímu nikdy se na ni nevztahovalo atd., že tudíž celé dosavadní spojení země České s říší Německou pokládáno i považováno býti musí, nikoli za svazek národu s národem, ale za svazek panovníka s panovníkem. Žádá-li ale kdo, aby nad tento dosavadní svazek mezi knížaty nyní spojil se národ Český sám s národem Německým, jest aspoň toto vždy požadavek nový, nemající žádného historického základu právního, jemuž já o své osobě hověti oprávněna se necítím, pokud neobdržím k tomu výslovného i platného mandátu.

Druhá příčina, která mi brání, porad Vašich býti oučasten, jest, že podlé všeho toho, co posud o záměrech i úmyslech Vašich veřejně se prohlásilo, nevyhnutelně směřovati chcete i budete k tomu, abyste navždy zemdlili, ba nemožným učinili Rakousko co říši samostatnou, říši, jejížto zachování, celost i upevnění jest a býti musí věcí velikou i důležitou netoliko národu mého, ale celé Evropy, ano lidskosti a vzdělanosti samé. Popřejte mně i také v tom krátkého a přívětivého sluchu.

Víte, pánové, která mocnost drží veškeren veliký východ našeho dílu světa; víte, že tato mocnost, již nyní vzrostši u velikost ohromnou, sama ze sebe a v sobě každého desítiletí větší měrou se sílí a zmáhá, nežli to dítí se může v zemích západních; že jsouc ve středu svém nepřístupna skoro každému outoku, stala se již dávno nebezpečnou svým sousedům; i ačkoli majíc také na půlnoci bránu otevřenou, že vždy přece, přirozeným vedena pudem, zvláště na jih rozšiřovati se hledí a hleděti bude; že každý krok, kterýžby na této cestě dále ještě učinila ku předu, hrozí během čím dále tím rychlejším zploditi a založiti universální monarchii, t. j. nepřehledné i nevyslovitelné zlé, neštěstí bez míry a hranic, jehož bych já, Slovan tělem i duší, pro dobré lidské neméně těžce želel, byť i tato monarchie prohlašovala se za slovanskou. S touž křivdou, jako v Němcích za nepřitele Němcův, jmenují a pokládají mne mnozí v Rusích za nepřitele Rusův. Nikoliv, pravím to hlasitě

i zjevně, nejsem nepřítel Rusův; naopak, pozoruji s radostným oučastenstvím každý krok, jež tento veliký národ ve svých přirozených mezích ku předu činí po dráze vzdělanosti: však ale že při vši vřelé lásce k národu svému vždy ještě výše cením dobré lidské i vědecké, nežli dobré národní, z té příčiny již pouhá možnost universální monarchie Ruské nemá žádného odhodlanějšího protivníka i odpůrce, nežli mne; ne proto, žeby monarchie ta byla Ruská, ale žeby byla universální.

Víte, že na jihovýchodní straně Europy, podél hranic říše Ruské, přebývají národové mnozí, původem, jazykem, dějinami a mravem znamenitě rozdílní, — Slované, Rumuni, Maďari a Němci, o Řecích, Turcích a Škipetařích ani nemluvic, z nichžto žádný sám o sobě není dosti mocen, aby přemocnému sousedu svému na východě odporovati mohl s prospěchem po vše budoucí časy; totož mohou jen tehdáž, když je svazek ouzký a pevný bude spojovati všecky v jedno. Pravá životní žíla tohoto potřebného svazku národův jest Dunaj; oustřední jeho moc nesmí se od řeky této nikdy daleko uchylovati, má-li skutečně vůbec platna býti a zůstati. Zajisté, kdyby státu Rakouského nebylo již od dávna, musili bychom v interessu Europy, ba humanity samé přičiniti se co nejdříve, aby se utvořil.

Proč ale viděli sme tento stát, jenž od přírody a historie povolán jest, býti záštitou a strážcem Europy před asiatskými živly všelikého spůsobu, — proč viděli sme jej v kritickém okamžení bez pomoci a skoro bez rady před návalem bouře nastávající? — Proto že v nešťastném zaslepení již od dávna sám nepoznával skutečného právního i mravního základu jsoucnosti své a jej zapíral; základní totiž pravidlo, aby všecky pod žezlem jeho sjednocené národnosti i všecka vyznání víry požívaly vespolek ouplné rovnosti práva i vážnosti. Právo národův jesti skutečné právo přírody; žádný národ na zemi nemá práva, žádati, aby k jeho prospěchu soused jeho sebe sám obětoval, žádný není povinen, pro dobré suseda svého sebe sám zapřítí neb obětovati. Příroda nezná žádných ani panujících ani služebných národův. Má-li svazek, který spojuje více rozličných národův v jeden politický celek, býti pevný a trvanlivý, nesmí žádný národ míti příčiny, obávati se, že tímto spojením přijde o některý z nejdražších statkův svých, naopak, každý musí míti jistou naději, že v oustřední moci nalezne ochranu i záštitu před možnými přechvaty susedův přes čáru rovnosti; potom se také každý přičiní, opatřiti oustřední tuto moc silou takovou, aby doctčenou ochranu mohla s prospěchem vykonávati. Jsemť přesvědčen,

že ani ještě nyní v říši Rakouské není pozdě, aby základní toto pravidlo spravedlnosti, tato *sacra ancora* ve hrozícím utonutí lodí, prohlásilo se zjevně i upřímně, a provedeno bylo spolu ve všem důrazně: však ale každé okamžení jesti drahé, kýž se s tím pro bůh již ani hodinu déle neváhá! Metternich neklesl jen proto, že byl největší nepřítel svobody, ale také proto, že byl nejlitější, nejouhlačnější nepřítel veškeré národnosti Slovanské v Rakousích.

Pozvednu-li tedy zraku svého za hranice české, pudí mne přirozené i historické příčiny k tomu, abych neobracel jeho do Frankfurta, ale do Vídně, a tam abych hledal ono ústředí, ježto se k tomu hodí i povoláno jest, aby ujistilo i hájilo národu mého pokoj, svobodu a právo. Vaše snažení, pánové! zdá mi se ale nyní směřovati k tomu, abyste toto ústředí, od jehožto moci a síly já ne samé jen země České spásu očekávám, abyste je netoliko, jak sem pravil, záhubně zemdlili, ale i dokonce zničili. Anebo domníváte-li se, že stát Rakouský i déle ještě bude trvati, když jemu zapovíte, aby ve svých zemích dědičných neměl žádného svého, společné hlavě Frankfurtské nepodlehlého vojska? Domníváte-li se, že císař Rakouský i potom ještě co *souverain* bude se moci udržeti, když naň uložíte povinnost, aby všechny důležitější zákony přijímal od Vašeho sboru, a tímto způsobem aby instituce Rakouského sněmu říšského, jakož i přirozené zemské ústavy spojených království staly se pouhým stínem bez podstaty a moci? A když potom Uhry, jdouce po svém pudu, od státu se odtrhnou, anebo, což bez mála jedno jest, když samy v sobě se zvláště sestředí, — budou li tyto Uhry, kteréž o rovnoprávnosti národní ve svých hranicích ničehož nechtějí věděti, budou-li se moci zachovati při svobodě a síle na časy budoucí? Jenom spravedlivý jesti právě svobodným a silným. O dobrovolném ale spojení se Slovanův podunajských a Rumunův, ano i Polákův samých, se státem takovým, jehož pravidlo jest, že třeba nejprvé býti Maďarem, a potom teprvé člověkem, není ani pomyšlení; tím méně pak o spojení se vynuceném. Pro spásu Evropy, Vídeň nesmí klesnouti, by stala se městem provincialním! Jsou-li pak ve Vídni samé lidé takoví, kteří za hlavní město žádají sobě míti Váš Frankfurt, musíme nad nimi zvolati: Pane, odpusť jim, neb nevědí, co chtějí!

• Konečně ještě ze třetí příčiny zpěčovati se musím, porad Vašich býti účasten: pokládám totiž všechny dosavadní projekty, říši Německé dáti nové zřízení na základě vůle národní, u vykonávání za nemožné a na dlouhé časy za nestálé, nechcete-li se odhodlati ku

pravému lékařskému prostředku života i smrti, — míním totiž pro-
volání Německé republiky, — byť ona byla jen formou přechodní.
Všecky předpisy, o něž se potud pokoušino o rozdělení moci mezi
polovládnými knížaty a plnovládným národem, přivádějí mi na mysl
theorie Phalansterův, které taktéž opírají se o základní pravidlo, že
ti, jichž se dotýče, budou se chovati jako cifry v počtech, a že
žádné jiné platnosti vyhledávati nebudou, nežli jakou jim theorie
vykáže. Možné, že mínění mé není důvodné, že se mýlím ve svém
přesvědčení, — upřímně se vyznaje přeji sám, aby bylo tak, — ale
toto přesvědčení mám já skutečně, i v žádném okamženi nesmím
tohoto kompasu dáti z ruky, nechci-li v bouřích doby nynější uto-
nouti bez pomoci. Co pak se dotýče zřízení republiky v říši Ně-
mecké, věc tato leží zouplna mimo okres kompetence mé, tak že
o ní nechci ani svého mínění pronésti. Ode hranic říše Rakouské
ale musím každou myšlenku o republice již napřed odhodlaně i dů-
razně zamítati. Pomyslete si říši Rakouskou rozdělenou na množství
republik a republiček, — jaký to milý základ k universální Ruské
monarchii!

Konečně pak, abych zavřel obšírné, avšak jen běžně proho-
zené slovo své, musím přesvědčení své krátce v ten smysl vyjevití,
že kdo žádá, aby Rakousy (a spolu s nimi i Čechy) připojily se
národně k říši Německé, požaduje od nich samovraždu, což
nemá nižádného morálního ani politického smyslu; naopak ale že
žádost, aby se Německo připojilo k říši Rakouské, totiž aby k státu
Rakouskému pod výše dotčenými výminkami přistoupilo, má mno-
hem důvodnější smysl. Pakli však ani toto není po národním po-
citu a smýšlení německém, nezbyvá nic, než aby obě mocnosti, říše
Rakouská i Německá, vedle sebe rovnoprávně se ustrojily, svůj do-
savadní svazek aby proměnily ve věčný spolek k obraně i ke vzdoře,
a bude-li v tom jich obapolný zemský prospěch, aby třeba také zřídily
mezi sebou jednotu celní. Ke všem prostředkům, kteří samostat-
nosti, celosti i vyvinování se moci říše Rakouské, zvláště k východu,
nejsou nebezpečni, chci každého času rád podati pomocné ruky své.

Přijměte, pánové! výjev upřímné úcty i oddanosti mé.

V Praze dne 11. dubna 1848.

V čem se liší názory Františka Palackého vyjádřené v jeho spaní do Frankfurta od názorů
Karla Kramáře vyjádřených v jeho navrhované ústavě Slovanské říše?

Jaký je jeho postoj k republikánskému zřízení?

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Toto dílo podléhá licenci Creative Commons
Uveďte původ – Zachovejte licenci 4.0 Mezinárodní.

